

**Ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als monument van
Architectenwoning Daemers in Gent (Sint-Denijs-Westrem)**

DE VLAAMSE MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;

Gelet op het advies van het college van burgemeester en schepenen van Gent, gegeven op 22 maart 2018, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Gelet op het advies van de departementen of agentschappen van de Vlaamse overheid, bevoegd voor ruimtelijke ordening, woonbeleid en onroerend erfgoed, leefmilieu, natuur en energie, mobiliteit en openbare werken, landbouw en visserij, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Gelet op het advies van de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, gegeven op 22 maart 2018, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Overwegende dat het waarderend onderzoek, waarvan de resultaten zijn opgenomen in het beschermingsdossier, de erfgoedwaarde van Architectenwoning Daemers aantoonst;

Overwegende dat Architectenwoning Daemers, met tuin als monument architecturale waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De eigen woning van architect Antoon Daemers, gebouwd in 1977 in Sint-Denijs-Westrem bij Gent, wordt gekenmerkt door een hoge herkenbaarheid en authenticiteit. Ontworpen na een grondige terreinstudie, getuigt de woning van een inplanting en oriëntatie met afweging van de omgevingsfactoren, en van het behoud van het oorspronkelijk concept met een organische planindeling rondom een centrale, cirkelvormige zithoek die afleesbaar is in het exterieur. De woning is gaaf bewaard. De algemene vormgeving en het contrast tussen de centrale cilindervorm van de zithoek en de omliggende functies, ondergebracht in strakke, verspringende volumes, wordt versterkt door het weloverwogen materiaalgebruik en de kleurstelling, voornamelijk de combinatie van zichtbaar en wit geschilderd baksteenmetselwerk en donker houten schrijnwerk. Ook het interieurontwerp, waarop ontwerper Jos De Mey een impact had, is herkenbaar bewaard en getuigt van een eenvormigheid en dialoog tussen binnen en buiten, voornamelijk in de afwerking van de leefruimtes. De ensemblewaarde wordt versterkt door de aanwezigheid van vast meubilair naar eigen ontwerp van de architect.

Architectenwoning Daemers is een representatief voorbeeld van het moderne naoorlogse wonen, weliswaar gekenmerkt door een bijzondere planindeling en vorm. De keuze voor de cirkelvormige zithoek in het hart van de woning, werd beïnvloed door een vertelhoekje bij de bibliotheek van Turnhout in Cultuur- en ontmoetingscentrum De Warande (architecten P. Schoeters, C. Vanhout en E. Wauters, 1967-1977), dat Daemers had gezien. Beide ontwerpen vertonen echter bijkomende gelijkenissen qua algemeen karakter en stilistische keuzes. De architectenwoning van Daemers getuigt van een moderne vormgeving die in hoofdzaak is aangepast aan de omgeving en ten dienste staat van het gezinsleven dat erin gehuisvest

wordt. De relatieve geslotenheid van de woning naar de straat verlegt de aandacht naar het wonen zelf, met nadruk op gezelligheid en warmte, toch met behoud van contact met de tuin, veruitwendigd door de aanwezige buitendeuren en door de transparantie in de oostgevel, en de terrassen en buitenbarbecue aan de westzijde. Daemers' woning is daarnaast representatief voor de typologie van architectenwoningen, aangezien het tot heden de kenmerkende functies bewaart, namelijk een bureau in het ontvangstgedeelte en een atelier met archief in het privaat gedeelte.

De architectenwoning vormt een uitzonderlijk voorbeeld binnen het oeuvre van de architect. Dit oeuvre is erg omvangrijk, maar voor zover bekend relatief doorsnee en aangepast aan de wensen van opdrachtgevers. Bij zijn eigen woning had hij echter volledige vrijheid en koos hij resoluut voor een vooruitstrevende staalconstructie, die werd ingekapseld in traditioneel metselwerk en die flexibiliteit toeliet voor het toekomstig gebruik van de woning. De architectenwoning kan gezien worden als een moment van synthese, een totaalkunstwerk waarin Daemers zijn woonidealen zuiver vorm kon geven en waarin onbewuste invloeden werden geaccumuleerd,

BESLUIT:

Artikel 1. Met toepassing van artikel 6.1.1 tot en met artikel 6.1.11 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 6.2.1 van het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014 worden de volgende onroerende goederen voorlopig beschermd als monument:

Architectenwoning Daemers met tuin, Kleine Gentstraat 44 in Gent (Sint-Denijs-Westrem), bekend ten kadaster: Gent, 25ste afdeling, sectie D, perceel 21N2.

De voorlopig beschermde onroerende goederen zijn aangeduid op het plan dat als bijlage bij dit besluit wordt gevoegd.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van de voorlopig beschermde goederen wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 2. Het monument heeft architecturale waarde.

De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:

Architectenwoning Daemers is ingeplant op een tuinperceel, dat door de architect zelf werd aangelegd zonder vooropgesteld plan en dat in hoofdzaak bestaat uit gazon, open aan de straatzijde en gedeeltelijk voorzien van een verzorgde aanleg met heesters en struiken. Het leefgedeelte van de woning is naar het westen georiënteerd en benut de open zichtassen naar het parkgebied van Kasteel Borluut. De toegang naar de straat ten zuiden wordt voorafgegaan door een pad in rode baksteen. Links wordt de toegang gemarkeerd door een laag bakstenen muurtje met ingebouwde brievenbus, opgevat als een strak geometrisch volume. Dit muurtje met brievenbus is net zoals de woning wit geschilderd op een donkere plint.

De architectenwoning is een bakstenen villa van één bouwlaag, vormgegeven in een functioneel, modernistisch architectuurdomein en voorzien van een witte beschildering op een zwart geschilderde plint. De woning is een voorbeeld van systeembouw, waarbij het metselwerk de feitelijke draagstructuur verbergt. De constructie is opgebouwd op basis van straalsgewijs lopende, stalen I-profielen, die uitwaaiëren en eveneens het dak dragen. De interne planindeling veruitwendigt zich aan de buitenzijde en versterkt de dialoog tussen binnen en buiten. Zo geven split-levels aanleiding tot verspringende, uitkragende platte daken. De centrale ronde zithoek in het hart van de woning manifesteert zich als een hoger opgetrokken cilindervormig, gesloten volume, dat door het zichtbare bruine baksteenmetselwerk (klinkaert) contrasteert met de geschilderde volumes errond. De cilinder wordt geflankeerd door een strakke schouw in eenzelfde materiaal met een open betonnen bekroning. De planindeling geeft ook aanleiding tot de bijzondere uitwerking van de oostgevel waar zich het bureau aan de straatzijde bevindt en vervolgens het nachtgedeelte. De kamers verspringen ritmisch ten opzichte van elkaar en verbreden het nachtgedeelte naar achteren

toe. Het bureau en de drie kinderkamers zijn identiek vormgegeven aan het exterieur met aan de zuidzijde van de uitspringende volumes telkens een bandraam bovenaan en in de oostzijde van de uitsprongen een venster links en een beglaasde deur rechts. Deze kamers geven uit op een klein terras van rode baksteen, afgeschermd naar de straat door een laag bakstenen muurtje, dat verbonden is met het hoofdvolume en eveneens wit geschilderd is. In het muurtje is steeds aan de zijde van het terras een lichtarmatuur voorzien in een nis. De slaapkamer van de ouders springt eveneens vooruit en is geopend in de oostgevel met een schuifraam. Rechts ervan springt de vensterpartij terug waarachter het atelier schuilgaat, rechts geflankeerd door een toegangsdeur. De zuidelijke straatgevel en westgevel zijn ter hoogte van de leefruimte opengewerkt naar de tuin en de omgeving met grote rechthoekige, houten blokkramen, eventueel met schuiframen en voorzien van dubbele beglazing. Ook de inkom en de toegangsdeur zijn transparant uitgewerkt met glas. De relatie tussen binnen en buiten wordt bij het leefgedeelte versterkt door de aanwezigheid van een ommuurd middagterras aan de straatzijde, doorlopend naar de westzijde tot een hoger gelegen, ommuurd avondterras, voorzien van een buitenbarbecue. De bakstenen schouw van de barbecue is strak uitgewerkt, wit geschilderd en voorzien van een open betonnen bekroning. De ommuring van het terras en het hoger situeren van de living, versterken de privacy naar de straat. De terrassen zijn net zoals de paden en terrassen bij het nachtgedeelte uitgevoerd in rode bakstenen, ommuurd door witgeschilderde bakstenen muurtjes op een donkere plint. Het avondterras is toegankelijk via een hellend vlak, dat overgaat in een tuinpad langs de noordelijke achtergevel van de woning. Het materiaalgebruik van het terras wordt doorgetrokken in dit pad, dat ter hoogte van de achterdeur verbreedt tot een cirkelvormig terras. De achterdeur is eveneens beglaasd, voorzien van een bovenlicht dat doorloopt in een bandraam bovenaan een gedeelte van de achteruitbouw.

Architectenwoning Daemers getuigt in het interieur van een organische, logische planindeling met een sterk persoonlijk karakter. Dit wordt bekomen door de specifieke geometrie van de woning, namelijk de circulaire opbouw van het plan rondom de centrale zithoek, die is ingepast in de strakke vormgeving van de volumes. De materialen zijn overdacht benut en getuigen van een grote eenvormigheid, gericht op een natuurlijk karakter en het creëren van een aangename, gezellige leefomgeving. Het contrast tussen zichtbare baksteen in het hart van de woning ten opzichte van geschilderde baksteen is net zoals het exterieur, ook karakteristiek voor het interieur. De specifieke constructieve opbouw van de woning laat in principe een flexibele en aanpasbare planindeling toe. De centrale zithoek daarentegen vormt constructief gezien het meest vaste element en vormt het fundament van het plan, dat zich er straalsgewijs rond ontwikkelt. Het interieur wordt in het woongedeelte gekenmerkt door een open plan. De inkom leidt naar de hoger gelegen leefruimte ten westen. De living geeft eveneens toegang tot de nog hoger gelegen, cirkelvormig uitgewerkte haardhoek in het hart van de woning. Ten noordoosten bevindt zich de lager gelegen keuken, opgevat als een gang die in open verbinding staat met de leefruimte, versterkt door de aanwezigheid van een bar met zitbank aan de zijde van de living. In de oostelijke helft van de woning leidt de inkom in eerste instantie tot een ontvangstgedeelte met bureau aan de straat, en verder naar achter tot een toilet. Tussen het ontvangst- en nachtgedeelte is een deur aanwezig. Het nachtgedeelte omvat aan de tuinzijde de slaapkamers in zaagtandvorm geschikt. Aan de andere zijde van de gang bevinden zich centraal in de woning nog een douchekamer en badkamer. De gang leidt ten noorden tot het atelier met archiefruimte, dat de oorspronkelijk voorziene garage vervangt, en die via een bijkeuken met wasplaats en een afzonderlijke berging, in verbinding staat met het leefgedeelte.

Het materiaalgebruik in het leefgedeelte (inkom, living en keuken) illustreert de sterke relatie tussen interieur en exterieur, dankzij enerzijds de planchetten waarmee het plafond is afgewerkt en waarvan de belijning doorloopt in de planchetten ter afwerking van de dakoverstek, en anderzijds de bakstenen vloer, gelijkaardig aan de buitenaanleg van paden en terrassen en er visueel mee verbonden door de transparante invulling van deuren en vensters. Ook de bijkeuken achteraan de woning sluit qua vloer aan bij de keuken. De roodbruine bakstenen van de vloer zijn afkomstig uit de Kempen en werden door Daemers geselecteerd omwille van de gewenste eigenschappen, namelijk het moeten mee accumuleren van de vloerverwarming, wat aanleiding gaf tot de keuze voor een vaste steen zonder perforaties. De bakstenen zijn binnen voorzien van een glanzende afwerking door

middel van een coating. Ze zijn in harmonie met andere bakstenen elementen in de woning, hoewel niet allemaal in dezelfde soort baksteen uitgevoerd. In de inkom is er links een lage bakstenen rand aanwezig met een verdiepte plantenbak, geflankeerd door een lage bakstenen muur en vervolgens twee bakstenen trappen tot de living. Ook de treden tussen de living en de keuken zijn gelijkaardig uitgewerkt en worden geflankeerd door een bakstenen muur, bovenaan verdiept uitgewerkt met ruimte voor planten. De muren zijn eveneens uitgewerkt in baksteen, maar deze zijn hoofdzakelijk voorzien van een witte beschildering, die contrasteert met de donkere afwerking van het houten binnen- en buitenschrijnwerk. De centrale zithoek contrasteert hier eveneens mee en is aan de buitenzijde afgewerkt in zichtbaar metselwerk. De ronde vorm is aan de zijde van de living en keuken ingekapseld in rechte bakstenen wanden, terwijl de wand aan de zijde van de inkom de gebogen vorm wel bewaart en visualiseert. De zichtbare bakstenen creëren in combinatie met de vloer een gevoel van intimiteit. De zithoek is aan de zijde van de living geopend met een kruisvormige opening, waartussen drie bakstenen treden toegang geven tot de hoger gelegen zithoek. Het nachtgedeelte strekt zich uit over hetzelfde niveau als de inkomhal en valt op door de verspringende schikking van de kinderkamers, die intern een efficiënt ruimtegebruik toelaten. De binnendeuren dateren uit de bouwperiode en zijn voorzien van een donkere gelakte afwerking. Het atelier achteraan de woning bewaart tegen de zuidelijke wand een houten lambriserings in combinatie met vaste kasten, ontworpen door Daemers.

Art. 3. Voor het beschermde monument gelden de volgende beheersdoelstellingen:

- 1° de algemene doelstelling van de bescherming is het behoud van de erfgoedkenmerken en -elementen die de basis vormen voor de erfgoedwaarde;
- 2° Architectenwoning Daemers getuigt van een totaalconcept en is een ensemble, gekenmerkt door een dialoog en een grote homogeniteit tussen interieur en exterieur. Elke beheersdaad vraagt om een geïntegreerde en duurzame aanpak waarbij de impact op de volledige site met al z'n componenten wordt afgewogen. Ingrepen dienen de beschermde erfgoedkenmerken en -elementen te respecteren en te ondersteunen, en mogen de draagkracht van de beschermde site niet overschrijden. Dit veronderstelt vakkundig onderhoud en indien nodig conserverende ingrepen;
- 3° met betrekking tot het exterieur beoogt de bescherming het behoud van de buitenarchitectuur qua schaal, volumewerking, materiaalgebruik, afwerking en schrijnwerk. Bepalend voor de herkenbaarheid is het behoud van het contrast tussen de witgeschilderde bakstenen gevels en het centrale, cilindervormige torenvolume in zichtbaar metselwerk, evenals de typische schikking van de volumes en hun geometrische, strakke karakter, die de interne planindeling veruitwendigt;
- 4° met betrekking tot het interieur beoogt de bescherming het behoud van de bestaande planindeling en ruimtewerking met verspringende niveaus, waarbij het dag- en nachtgedeelte logisch zijn geschikt rondom de centrale, verhoogde zithoek in het cilindervormige volume. In hoofdzaak de afwerking, vormgeving en het materiaalgebruik van het daggedeelte (inkom, leefruimte en keuken) zijn beeldbepalend en herkenbaar voor de samenhang tussen interieur en exterieur, omwille van de typische vloeren en hun behandeling, en de afwerking van de muren. De bescherming beoogt eveneens het behoud van het vaste meubilair in het atelier, ontworpen door de architect. Het nachtgedeelte (slaapkamers en badkamers) laat meer flexibiliteit en aanpassingen toe op het vlak van aankleding en indeling;
- 5° de bescherming van het volledige perceel veronderstelt het behoud van de buitenaanleg van paden en terrassen, met inbegrip van hun typische materiaalgebruik.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker van het beschermde monument zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het goed regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;

- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

Art. 5. Voor de volgende handelingen aan het beschermde monument moet een toelating worden aangevraagd:

- 1° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 2° het verwijderen, vervangen, wijzigen of verstevigen van constructieve elementen;
- 3° het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
- 4° het uitvoeren van de volgende werken aan het dak en de buitenmuren van constructies:
 - a) het verwijderen, vervangen of wijzigen van dakbedekking en gootconstructies;
 - b) het verwijderen van voegen en het hervoegen;
 - c) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van de kleur, textuur of samenstelling van de afwerkingslagen;
 - d) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van buitenschrijnwerken, deuren, ramen, poorten, inclusief de beglazing, beslag, hang- en sluitwerk;
 - e) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van aard- en nagelvaste elementen, smeedijzer en beeldhouwwerk, inclusief nieuwe toevoegingen;
 - f) het aanbrengen, vervangen of wijzigen van opschriften, publiciteitsinrichtingen of uithangborden, met uitzondering van verkiezingspubliciteit en met uitzondering van publiciteitsinrichtingen, waarbij wordt bekendgemaakt dat het goed te koop of te huur is, op voorwaarde dat de totale maximale oppervlakte niet meer bedraagt dan 4 m²;
- 5° het uitvoeren van de volgende omgevingswerken:
 - a) het plaatsen of wijzigen van bovengrondse nutsvoorzieningen en leidingen;
 - b) het plaatsen of wijzigen van afsluitingen;
 - c) het aanleggen, structureel en fundamenteel wijzigen of verwijderen van wegen en paden;
 - d) het aanleggen of wijzigen van verharding met een minimale gezamenlijke grondoppervlakte van 30 m² of het uitbreiden van bestaande verhardingen met minimaal 30 m², met uitzondering van verhardingen geplaatst binnen een straal van 30 m rond een vergund of een vergund geacht gebouw;
 - e) het uitvoeren van graafwerken die de stabiliteit van de gebouwen en constructies in gevaar kunnen brengen;
- 6° het uitvoeren van de volgende handelingen aan of in het interieur:
 - a) het uitvoeren van destructief materiaaltechnisch onderzoek;
 - b) het uitvoeren van structurele werken en het toevoegen van nieuwe structuren;
 - c) het uitvoeren van werken die het uitzicht of de indeling van het interieur wijzigen;
 - d) het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
 - e) het verwijderen, vervangen of wijzigen van plafonds, vloeren, trappen, binnenschrijnwerk, inclusief de beglazing, beslag, hang- en sluitwerk, en van vast meubilair;
 - f) het bepleisteren van niet-bepleisterde elementen of het bepleisteren met een andere samenstelling of textuur, alsook het ontleisteren van bepleisterde elementen;
 - g) het beschilderen van ongeschilderde elementen of het schilderen in andere kleuren of kleurschakeringen of met een andere verfsoort dan de aanwezige;
 - h) het plaatsen of vernieuwen van technische voorzieningen, zoals verwarming en sanitair, met uitzondering van die installaties waarvoor geen destructieve ingrepen moeten gebeuren en/of die geen storende visuele impact hebben op de erfgoedelementen en -kenmerken.

Er is geen toelating vereist voor het onmiddellijk nemen van passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood, noch voor de uitvoering van regulier onderhoud.

Brussel, **04 SEP. 2018**

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

A handwritten signature in black ink, consisting of a series of connected loops and a long horizontal stroke at the bottom.

Geert BOURGEOIS